

• • • **Parkieten in Nederland** • schade en beheersopties

In Nederland zijn drie soorten parkieten gevestigd: de halsbandparkiet, de grote alexanderparkiet en de monniksparkiet. Twee van de drie soorten staan in de Nederlandse Top 90 van invasieve exoten, en van de derde willen de experts graag de prioriteit bepalen. Hoe zijn ze hier gekomen, hoe ver hebben ze zich al verspreid, welke schade kunnen ze veroorzaken en hoe zou je de populaties kunnen beheren?

Tekst: Wilfred Reinhold,
voorzitter stichting platform
Stop invasieve exoten

Top 90 exoten

In 2015 is in opdracht van de staatssecretaris van Economische Zaken een expertpanel samengesteld, bestaande uit wetenschappelijke (soorten)experts werkzaam bij onderzoeksinstituten of adviesbureaus en praktijkdeskundigen van water- en terreinbeherende organisaties. Dit panel heeft uit een selectie van 152 exotische planten en dieren bepaald welke van die soorten op nationaal niveau op een gecoördineerde wijze zouden moeten worden bestreden. Zo ontstond een lijst van negentig soorten, waarop de halsbandparkiet en de monniksparkiet staan, naast bijvoorbeeld de nijlgans, de grote Canadese gans, de muskusrat, de beverrat, de Amerikaanse brulkikker, de Russische rattenslang en diverse exotische rivierkreeften. De grote alexanderparkiet stond niet op de lijst van 152 soorten die de experts mochten beoordelen, maar de experts hebben aangegeven dat zij dat wel graag zouden doen omdat zij zeker risico's zien.

Halsbandparkieten houden van zonnebloemen, maar ook van allerlei soorten fruit en mais, en veroorzaken schade in boomgaarden, schooltuinen en volkstuinparken.

Foto: Joost Witteveen (CC-BY 2.0)

De halsbandparkiet

Van de drie parkietensoorten in Nederland is de halsbandparkiet (*Psittacula krameri*) het meest bekend en verspreid. Het oorsprongsgebied van deze soort is tropisch Afrika en India en omgeving. De soort kan relatief goed tegen kou, kan leven in gebieden tot 2.000 meter boven de zeespiegel, en is niet heel kritisch wat betreft zijn leefomgeving. Wel heeft hij boomholtes nodig om zich voort te planten. Zijn voedsel bestaat uit allerlei plantaardig materiaal zoals boomknoppen, bloesemknoppen, zonnebloemen, fruit, noten en mais.

De exotische vogel is sinds de jaren '60 zeer populair als huisdier. Hoewel de soort ook gekweekt wordt, worden in Noord-India nog steeds tot 5.000 halsbandparkieten per dag gevangen voor de handel. In zijn nieuwe woonomgeving weet de vogel soms uit zijn kooi te ontsnappen of wordt hij opzettelijk losgelaten. Wereldwijd gezien is dit de parkietensoort die zich door menselijk toedoen het meest heeft weten te verspreiden: naar tien landen in Europa, zeventien landen in Azië, zes landen in Afrika, drie staten in de Verenigde Staten, en naar Venezuela en Australië.

In Nederland zijn de eerste broedgevallen in de jaren '60 en '70 geconstateerd in Den Haag, Rotterdam en Amsterdam. Naar schatting zijn er inmiddels ongeveer 10.000 halsbandparkieten in Nederland. Ze leven vooral in de Randstad, maar ook in de rest van het land wordt de vogel af en toe gezien. In de zomer lukt het de vogels om zelf voldoende voedsel te vinden, maar het lijkt er op dat ze in de winter voor hun voedselvoorziening afhankelijk zijn van het - bedoeld of onbedoeld - bijvoeren door mensen.

Schade aan landbouw

Ondanks de vangsten voor de handel, doet de halsbandparkiet het in zijn oorsprongsgebied nog steeds heel goed en

wordt hij op het Indiase subcontinent beschouwd als een van de belangrijkste plaagsoorten. In grote groepen foerageren ze daar op mais (oogstverliezen tot 81%), sorghum (oogstverliezen tot 74%), zonnebloemen en fruit.

Als sinds de jaren '50 wordt in het Verenigd Koninkrijk schade aan fruitboomgaarden geregistreerd. In Duitsland werd in een onderzoek vastgesteld dat 10-15% van de appels in boomgaarden door halsbandparkieten werd beschadigd. Er zijn ook waarnemingen van halsbandparkieten die in schuren zakken met graan plunderden.

Hoewel de halsbandparkiet tot nu toe vooral in de Randstad voorkomt, heeft het Centrum voor Landbouw en Milieu ook hier al landbouwschade vastgesteld, met name bij de fruitteelt. Bij verdere verspreiding van de soort is de verwachting dat de schade groter zal worden, en dat er wellicht ook schade in de boomteelt en de teelt van snijmais zal optreden. Schade aan fruit, walnotenbomen, zonnebloemen en mais is ook al vastgesteld op schooltuinen en volkstuinparken.

Schade aan natuur

Halsbandparkieten hebben exact dezelfde voorkeur voor nestholtes als de inheemse boomklever. Verschil is dat de halsbandparkiet al in januari een nestholte bezet. De boomklever, die pas later op zoek gaat, moet dan uitwijken naar minder geschikte holtes. Uit Belgisch onderzoek blijkt dat dit zou kunnen betekenen dat de populatie boomklevers met 30% afneemt.

Dat ze al in de winter boomholtes innemen, kan ook nadelig uitpakken voor vleermuizen. Halsbandparkieten en rosse vleermuizen blijken dezelfde voorkeur te hebben voor boomholtes met bepaalde afmetingen en inhoud, en die zijn schaars. Het is aannemelijk dat een halsbandparkiet een groep overwinterende vleermuizen zal verjagen als hij de betreffende boomholte uitkiest als nestplaats. Die vleermuizen moeten dan plotseling, vanuit hun winterslaap en onder ongunstige omstandigheden (overdag, koud weer) een nieuwe holte zoeken. Er zijn in Nederland al eens waarnemingen gedaan van dode of

De halsbandparkiet neemt al in de winter een boomholte in gebruik, wat slecht kan uitpakken voor vleermuizen en boomklevers.
Foto: Donald Hobern (CC BY 2.0)

verzwakte vleermuizen nabij een boom die door halsbandparkieten gebruikt werd. In Italië is waargenomen dat een vleermuis in een holte was gedood door een paartje halsbandparkieten dat daar een nest wilde bouwen. Bovendien past een halsbandparkiet zowel de ingang als het interieur van een boomholte aan. Hierdoor kunnen holtes ongeschikt worden als slaappleaats voor vleermuizen, doordat wanden geëgaliseerd zijn en wegkruipmogelijkheden verdwijnen, doordat de aangepaste holte een minder gunstig microklimaat heeft, en doordat met het vergroten van de ingang de kans op predatie toeneemt. In Sevilla nam de populatie van de zeldzame grote rosse vleermuis af, terwijl de populatie halsbandparkieten groeide.

In Frankrijk is waargenomen dat een groep van drie tot vier halsbandparkieten een rode eekhoorn aanviel en doodde. Halsbandparkieten kunnen met name tijdens de broedperioden agressief zijn tegen roofvogels, kraaiachtigen, meeuwen en reigers, soms met dodelijke afloop.

Hun voorkeur voor onrijp fruit en zaden betekent dat andere dieren achter het net vissen. In de winter zijn er voederplekken die door liefhebbers specifiek voor halsbandparkieten worden ingericht, maar ze maken ook gebruik van andere voederplekken. Daarmee is er dus ook in dit jaargetijde sprake van voedselconcurrentie met inheemse vogels.

Daarnaast vormen halsbandparkieten het reservoir voor een groot aantal bacteriële en virale ziekten zoals psittacose en *psittacine beak and feather disease* (PBFD), en kunnen daarmee een bedreiging vormen voor inheemse diersoorten.

Schade aan volksgezondheid

Halsbandparkieten staan bekend als drager van de bacterie *Chlamydochlamydia psittaci* die papegaaienziekte ofwel psittacose kan veroorzaken. Niet ondenkbaar is dat ziektegevallen kunnen optreden bij recreatie onder bomen waarin halsbandparkieten in grote aantallen bijeen zitten en hun ontlasting laten vallen.

Ook maken halsbandparkieten veel lawaai en er zijn behoorlijk wat mensen die daar grote hinder van ondervinden.

Overige schade

Halsbandparkieten eten van de knoppen van onder andere kastanjabomen. Mede vanwege de schade die daardoor optrad, moesten in 2013 zes van de vijftwintig kastanjes bij de Hofvijver in Den Haag worden gekapt. Daarnaast kunnen de uitwerpselen van halsbandparkieten onder de bomen die ze in grote aantallen als slaappleaats gebruiken, leiden tot veranderingen in de vegetatie.

Soms broeden halsbandparkieten in Amsterdam in kieren of gaten van gebouwen. In Duitsland maken ze nestgaten in dakgevels van huizen en vernielen ze met hun snavels het stucwerk van gebouwen.

Bij luchthaven Heathrow werden in 2004 en 2005 drie aanvaringen met halsbandparkieten gerapporteerd.

De grote alexanderparkiet

Deze parkiet zou je kunnen beschouwen als de grote broer van de halsbandparkiet. De grote alexanderparkiet (*Psittacula eupatria*) is anderhalf keer zo groot en lijkt - zeker van een afstand - behoorlijk op zijn kleinere broertje. Belangrijk verschil is dat de grote alexanderparkiet een bordeauxrode vlek op de schouder heeft. Het oorsprongsgebied strekt zich uit van India tot Vietnam, waarbij hij - vergeleken met de halsbandparkiet - meer in dichte bosgebieden voorkomt.

Als kooivogel is hij minder populair dan de halsbandparkiet, maar de soort heeft zich door ontsnapingen en vrijlatingen inmiddels wel weten te vestigen in onder meer Duitsland, Oostenrijk, Groot-Brittannië, België, Griekenland, Turkije en de omgeving van Saoedi-Arabië.

Zijn voedsel komt overeen met dat van halsbandparkieten, maar vanwege zijn grotere formaat is de benodigde nestholte groter. Een ander belangrijk verschil: de aantallen in Nederland zijn veel kleiner (naar schatting zo'n 150 tot 350) en ze zijn geconcentreerd in Amsterdam en Haarlem.

De grote alexanderparkiet (nu alleen rond Haarlem en Amsterdam) leeft ook in dichte bosgebieden, leidend tot extra concurrentie met holbewonende soorten. Foto: Lonelyshrimp

Schadelijke effecten

Mede omdat de soort - ook wereldwijd - minder verbreid is dan de halsbandparkiet, is er minder bekend over de schade. Aannemelijk is dat de grote alexanderparkiet als holenbroeder concurreert met holenduif, bosuil en kauw, en met vleermuizen. Omdat hij - in tegenstelling tot de halsbandparkiet - in zijn oorsprongsgebied ook in dichte bosgebieden voorkomt, is een grotere concurrentie met inheemse holbewonende diersoorten mogelijk.

Net als de halsbandparkiet, wordt de grote alexanderparkiet in zijn oorsprongsgebied als een plaag beschouwd omdat tot 70% van het voedsel uit landbouwgewassen bestaat.

Ook de grote alexanderparkiet veroorzaakt geluidsoverlast en vervuiling onder de slaappleaatsen.

De monniksparkiet

De monniksparkiet (*Myiopsitta monachus*) is een slag kleiner dan de halsbandparkiet, is minder felgroen gekleurd en heeft een rauwere roep. Hij komt oorspronkelijk uit een gedeelte van Zuid-Amerika en eet plantaardig materiaal, met af en toe een insect. Hij heeft zich (als losgelaten of ontsnapte kooivogel) gevestigd in Chili, de Verenigde Staten, Israël, Spanje en België.

De monniksparkiet nestelt niet in holtes, maar in zelfgemaakte, gemeenschappelijke takkenesten, die het hele jaar bewoond worden. Deze nesten kunnen metershoog worden en worden gebouwd in bomen, elektriciteitsmasten, windmolens en andere hoge constructies. Hij komt in Nederland met name voor in Apeldoorn en rond Ouddorp, met op beide locaties naar schatting enkele tientallen exemplaren.

Schadelijke effecten

Er is in de introductiegebieden voor zover bekend nog geen onderzoek gedaan naar de schadelijke effecten van monniksparkieten op de inheemse natuur. In zijn oorsprongsgebied brengt de vogel veel schade toe aan de teelt van mais, sorghum en andere graangewassen, zonnebloemen en fruit. In Florida brengt hij schade toe aan met name tropische

De monniksparkiet is de kleinste in Nederland gevestigde parkietensoort en komt voor rond Apeldoorn en Ouddorp.
Foto: Juan Emilio (CC BY-SA 2.0)

vruchten. Rond Barcelona werd schade geconstateerd aan fruitbomen, mais en tomaten. In Ouddorp is enige schade aan fruitbomen vastgesteld, evenals in Deventer (waar de populatie inmiddels geheel weggevangen lijkt te zijn door de stichting Vogeleiland, die ze eerder had losgelaten).

De aanwezigheid van grote nesten in een boom zou de kans op omwaaien kunnen vergroten. In Nederland en België heeft al nestbouw in bouwkransen en verlichtingspalen van sportterreinen plaatsgevonden, wat tot schade kan leiden. In de Verenigde Staten is sprake geweest van stroomuitval als gevolg van de aanwezigheid van nesten van monniksparkieten. Naar beneden vallende nesten kunnen soms tot overlast of gevaarlijke situaties leiden, wanneer ze bijvoorbeeld op wegen vallen.

Beheersopties voor de drie parkietensoorten

Gezien het grote aantal en de aanzienlijke verspreiding van halsbandparkieten in Nederland, zou volledige uitroeiing hoe dan ook een enorme klus zijn, die zeer kostbaar is. Bovendien lijkt daar nu nauwelijks draagvlak voor te zijn. Er zijn veel mensen die parkieten mooie vogels vinden omdat ze kleur brengen in de stad, en die blij worden als ze een groep over zien (en horen) vliegen. Tegelijkertijd heeft het grote publiek vrijwel geen weet van de schadelijke effecten die deze mooie exotische vogels met zich mee (kunnen) brengen. Voordat er iets in gang gezet kan worden, is het dus belangrijk draagvlak te ontwikkelen, onder meer door veel bekendheid te geven aan die schadelijke effecten.

Met vergroting van kennis en draagvlak bij het publiek, zou het mogelijk wel een reële optie kunnen zijn om maatregelen te nemen teneinde de verdere verspreiding van de halsbandparkiet buiten de Randstad tegen te gaan. Bijvoorbeeld door alert te zijn op waarnemingen buiten het huidige verspreidingsgebied en daar meteen in te grijpen, bijvoorbeeld door het wegvangen van de vogels bij de nestholten en het weghalen van de eieren en kuikens.

Halsbandparkiet

Speciaal voor de halsbandparkiet is de Parotrap ontwikkeld, een val met lokvoer en lokvogels die geschikt is om kleine aantallen vogels te vangen. Voor het vangen van grote aantallen zouden bij de slaappleaats netconstructies, klapnetten of kanonnetten kunnen worden opgesteld, die ook worden toegepast bij bijvoorbeeld spreeuwen, troepialen en kraaiachtigen.

Ter bescherming van boomgaarden en bijvoorbeeld akkers met snijmais zou het gebruik van ultrasoon geluid een oplossing kunnen zijn. Dit wordt ook in hun oorsprongsgebied toegepast. Ook het afspelen van de alarmroep wordt als optie genoemd.

Door toediening van Diacazon aan voedsel kan de vruchtbaarheid worden verminderd. Aandachtspunt daarbij is het risico dat andere soorten lopen als zij van dat voedsel eten of als ze halsbandparkieten eten die het middel hebben binnengekregen.

Afschot lijkt bij grote aantallen papegaaiaachtigen niet te werken en is bovendien ongewenst in een stedelijke omgeving.

Grote alexanderparkiet

Omdat de populatie en verspreiding van grote alexanderparkieten - vergeleken met die van de halsbandparkieten - behoorlijk klein zijn, lijkt de mogelijkheid van uitroeiing veel reëler. Daarnaast lijken de risico's die deze soort voor de inheemse natuur oplevert groter te zijn, omdat hij zich ook in bosgebieden thuis voelt.

Wat betreft de grote alexanderparkiet lijkt er uit de literatuur wereldwijd nog maar weinig ervaring met bestrijding te zijn opgedaan. Mogelijk dat de bestrijdings-

Niet alleen in de zomer, maar ook 's winters concurreren halsbandparkieten om voedsel met inheemse vogels.

Foto: Marjori Hong, Gefladder.nl

methoden van de halsbandparkiet ook op deze soort kunnen worden toegepast. Gezien de betrekkelijk geringe aantallen zou ook gedacht kunnen worden aan het stelselmatig wegvangen van de vrouwtjes bij het verlaten van de nestholte en het verwijderen van de kuikens en eieren.

Monniksparkiet

Het uitroeien van de monniksparkiet lijkt gezien de beperkte aantallen en verspreiding reëel. Voor het vangen van monniksparkieten lijkt de Parotrap echter niet geschikt. De beste methode om ze te vangen zou zijn om de nesten 's nachts met behulp van een hefstoel te omsluiten met een groot net en dat vervolgens met klittenband aan de onderkant dicht te maken. Een andere optie is om 's nachts een net over de nestopening te hangen.

In Argentinië en Uruguay heeft men monniksparkieten bestreden door gif aan te brengen bij de nestopening. Groot nadeel is dat daarmee ook andere soorten die de nesten bezetten gedood worden, evenals soorten die van de karkassen

eten. Toediening van Diazacon in zonnebloempitten is ook een optie, die in Florida is toegepast. Hierbij speelt weer het gevaar voor niet-doelsoorten en de kans op doorvergiftiging.

Afschot is een mogelijkheid die in Nederland al is toegepast. Toen in 1971 bij Bergen op Zoom voor het eerst verwilderde monniksparkieten opdoken, zijn ze uiteindelijk vanwege vermeende schade aan fruitbomen afgeschoten.

Bijvoederen

Voor alle drie de parkieten geldt dat ze in de winter voor hun overleving voor een belangrijk deel afhankelijk zijn van bijvoeding door mensen. Je zou het voederen van parkieten in parken en andere openbare ruimten kunnen tegengaan door een gemeentelijk verbod in te stellen, zoals op sommige plekken al bestaat voor het voederen van watervogels en duiven. Daarnaast zouden voedermethoden gepropageerd kunnen worden die niet bereikbaar zijn voor parkieten maar wel voor andere vogels.

Als er beheersmaatregelen worden getroffen, moeten nieuwe introducties worden voorkomen. Daartoe is het essentieel dat de staatssecretaris van Economische Zaken gebruik maakt van zijn bevoegdheid om - in lijn met de EU-Verordening Invasieve Uitheemse Soorten - de handel in en het bezit van deze exotische parkieten aan banden te leggen.

info@invasieve-exoten.nl

Twitter: @InvasieveExoten

Facebook: PlatformStopInvasieveExoten

Monniksparkieten maken metersgrote nesten in bomen, maar ook bijvoorbeeld in bouwkransen en lichtmasten. Foto: Bernard Dupont (CC BY-SA 2.0)

Nadere informatie

Expertpanelbeoordeling van (potentiële) risico's en managementopties van invasieve exoten in Nederland (met name bijlage 7 en 8): www.nvwa.nl

Parkieten verjagen vleermuizen.

Dichtbij, 4 februari 2010: www.dichtbij.nl

De Halsbandparkiet, Monniksparkiet en Grote Alexanderparkiet in Nederland: risicoanalyse en beheer: www.nvwa.nl

Effects of the recent World invasion by Ring-necked parakeets *Psittacula krameri*. *Problematic Wildlife* (hoofdstuk 12): www.researchgate.net

Landbouwschade door halsbandparkieten; Schade-inventarisatie en risicoschatting: www.clm.nl

Halsbandparkiet oorzaak van kap Hofvijver-kastanjes. Dichtbij, 13 februari 2013: www.dichtbij.nl

Halsbandparkieten, een bedreiging voor Rosse vleermuizen? De Levende Natuur, jaargang 114, nummer 1: www.delevendenatuur.nl

Summary

There are three species of exotic parakeets that are established in the Netherlands: the ring-necked parakeet (*Psittacula krameri*) is found in a large part of the Western Netherlands, the Alexandrine parakeet (*Psittacula eupatria*) is found around Amsterdam and Haarlem and the monk parakeet (*Myiopsitta monachus*) has small populations in two places: Apeldoorn and Ouddorp. The (possible) effects on nature, agriculture, health and other aspects are described. In winter, the three species seem to be dependent on people who feed them, intentional or unintentional. This knowledge could be used to reduce the growth of the population. Also other possible management options are described, such as the use of nets, traps, guns, poisons and fertility reducing agents. ●